

LIST S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO
S PRILOGO, ANGELČEK'

Štev. 3, 4.

Ljubljana, dne 1. marca, aprila 1918.

Leto 48.

—n—:

Naš up.

Ĥej, pomlad, pomlad zelena,
ali dahneš kmalu na poljane?
Ali kmalu bujna trava vzvalovi?
Ali kmalu kal se v zemlji zgane
in v življenje zabrsti?

Ĥitim te kot lepo sanjo,
z vetrom južnim porojeno.
Sreĉo sveto v svetih urah,
solnĉnim Źarkom posveĉeno.

Pridi, pridi in objemi
zemljo, k tebi hrepeneĉo,
pridi, pridi in prinesi
laĉnim up in sreĉo!

Semjonov:

Veliki noĉi v pozdrav.

Na krilih Źumeĉih vetróv
prihaja Velika noĉ,
in deca naprot ji hiti
pojoĉ, yriskajoĉ.

Vse cvetje se klanja do tal,
zelenje drĥti . . . drĥti . . .
In radostna plan se v solzah
veselja iskri.

In Źalosti ni veĉ pri nas,
le radost, veselje, smeh.
In raj se blesti prek poljan,
in raj se blesti v oĉeh.

M. Elizabeta:

Kastiljonskemu cvetu.

*Limbar je vsadila božja roka,
limbar divnobel na zemsko plan;
gledala nebesa so visoka
nežno rajsko cvetko noč in dan.*

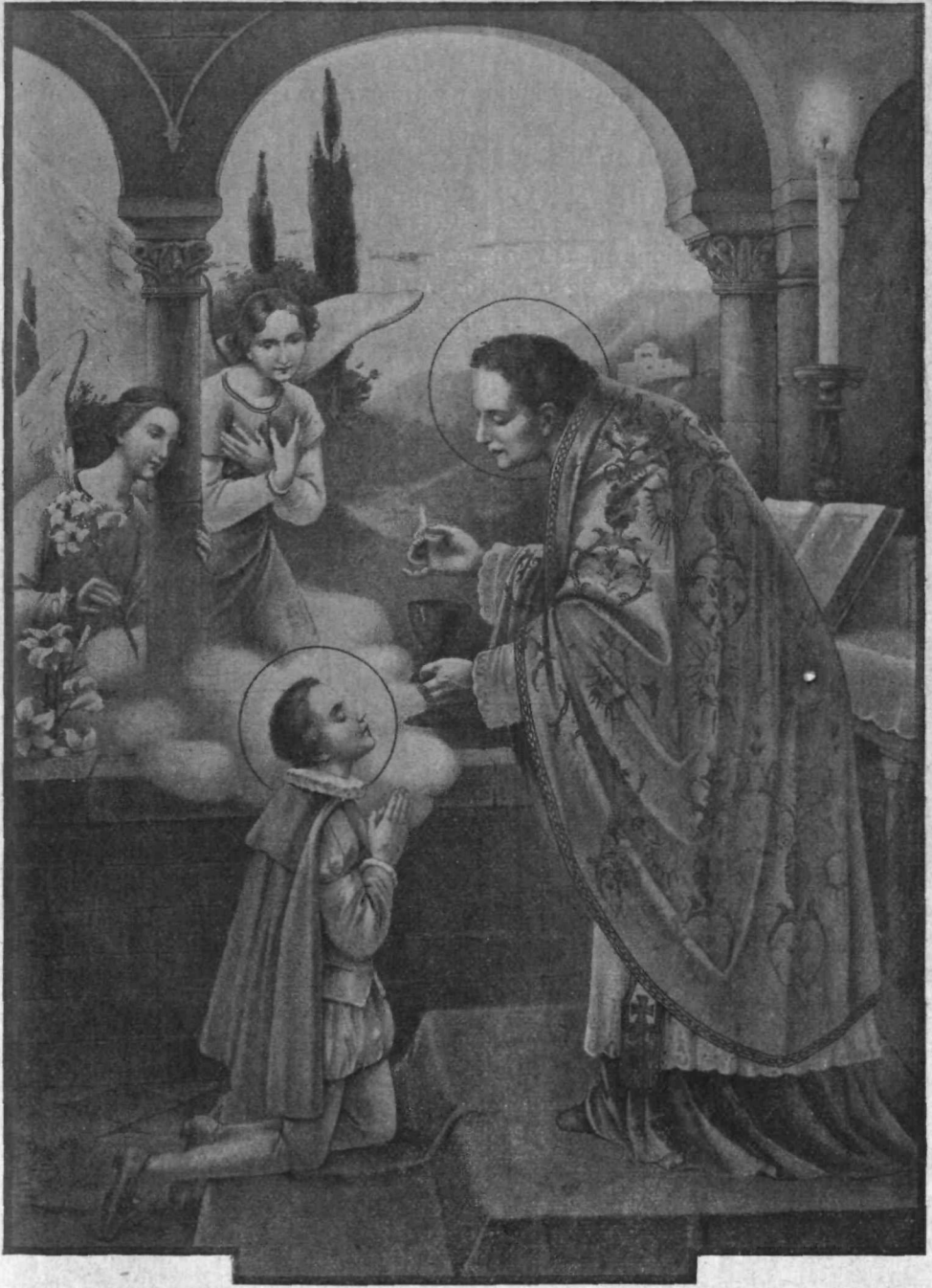
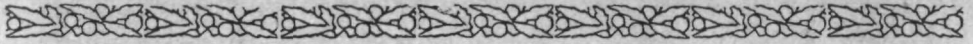
*Zlato solnce z žarki je pojilo
ta brezmadežni, deviški cvet;
zvezdno morje v noč je govorilo
o tem cvetu, ki ga nosi svet.*

*Limbar je razvijal kelih beli,
trosil je vonjavo v dol solzâ;
novi limbarji ob njem so vzcveli,
čiste duše, blagodar svetá.*

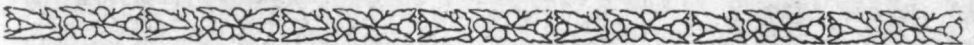
*Polčetrť stoletja je odbeglo —
zemlja še nad limbarjem strmi;
milijone src je že k pokoju leglo,
srce čisto to še v svet žari.*

*Vanje mladež upno se ozira,
limbar ta je njene duše vzor,
lepši svet ob njem se ji odpira,
čista k čistim hrepeni navzgor.*

*Dvigni jo, mladino, dvigni k sebi,
naj te čisla, ljubi iz srca,
naj nedolžna se zrcali v tebi,
o Alojzij, limbar iz neba!*

Sveti Alojzij Goncača pri prvem svetem obhajilu.

Sveti Alojzij Goncaga.

Letos obhajamo 350letnico rojstva svetega Alojzija Goncage, angelskega mladeniča, patrona krščanske mladine. Naš list ne more in ne sme mimo te prilike, da ne bi vsaj mimogrede opozoril mladine na ta očarljivo lepi cvet človeštva.

Sveti Alojzij Goncaga je bil rojen 9. marca leta 1568. v gradu Kastiljone na severnem Laškem. Oče mu je bil vojskovodja Ferdinand, materi je bilo ima Marta. Slabotnemu detetu so ob rojstvu komaj oteli življenje. Njegova pobožna mati ga je takoj posvetila Bogu. Ko je Alojzij dorastel pameti, mu je bila nedolžnost — življenje. Onesvestil se je, če je kdo izpregovoril vpricho njega nedostojno besedo. Devet let star je samodsebe zaobljubil Mariji vedno devišstvo. Ljubil je angelsko čednost svete čistosti z vsem žarom svoje duše. Domači in rojaki so ga imenovali »angela v mesu«. Pazil je nase z vso skrbjo. Po ulicah je šel le povešenih oči. Celó svojo mater se je bal pogledati v obraz, da bi mu znabiti kak pogled ne bil v kvar nedolžnosti.

Hudo je pokoril svoje telo že kot otrok radi malih mladostnih pregreškov. Trikrat na teden se je postil ob kruhu in vodi. Najrajši je užival jedila, ki so mu bila najmanj po godu; premolil je velik del noči, spal pa na trdem in vedno v nezakurjeni sobi. Celó bičal se je po večkrat na dan. Da bi pa mogel še več storiti za svoje zveličanje, se je po hudih bojih s svojim očetom, ki mu je branil na vse načine, odpovedal knežji kroni in je vstopil v Rimu v red Družbe Jezusove.

V samostanu je čisto odmril sebi in svetu. Najnižja dela je opravljal najrajši: pometal je, pomival, pripravljaval svetilke. Oblačil je najbolj obrabljená odela, prosil miloščine za reveže po rimskih ulicah, očitno se obtoževal svojih prestopkov. Živel je v molčečnosti, kolikor je največ mogel: noben pogovor mu ni bil ljub, če ni bilo nič božjega v njem. Svoje predstojnike je ubogal na migljaj; želel je biti vsem hlapec.

Leta 1591. je izbruhnila v Rimu huda, nalezljiva bolezen. Tudi dobri Alojzij je obolel, ko je stregel bolnikom. Zgodaj je dozorel za nebesa. S klicem: »Jezus, Jezus!« je odšla njegova nedolžna duša v noči med 20. in 21. junijem po nebeško plačilo. Njegova mati je še doživela Alojzijevo povišanje na oltarje. Papež Benedikt XIII. ga je proglasil svetnikom.

Njegov spomin je večen.

Sveti Alojzij.

Mešani zbor.

Andantino.

Franc Jordan.

p *mf*

1. Pre-le-pa li - li - ja cve - te, le-po-ta svet'-ga ra-
 2. Za-to daj - mo A - loj-zi - ju ča-stit-ko zdaj za-pe-
 3. Naj se hu - do - bni svet je - zi, so-vra-ži, za-pe-lja-

p *f*

1. ja, duh či - sto - sti nad-an-gel - ske to li - li-
 2. ti, nje-mu v te - le - su an - ge - lu, vso hva-lo
 3. va, le bo - di, o A - loj - zij ti, nam luč in

mf

1. jo ob - da - ja. Kdo krasne cvet - ke ne po-
 2. raz - o - de - ti. A - loj-zij, ti de - vi - ški
 3. ste - za pra - va. A - loj-zij, ti naš voj-vo-

mf

1. zna, A - loj-zi - ja, mla-den - ča? Nedolžnost
 2. cvet! Nedolžnost si o - hra - nil, o bo-di
 3. da, pred na-mi lil' - jo no - si! U-smi-lje-

poco rit.

1. in po-ko-ra ga zdaj v svetem ra-ju ven-ča.
 2. ti u-zor nam svet, ki nas bo gre-ha bra-nil.
 3. ne - ga Je-zu - sa nam ti po-moč iz-pro - si.

Ksaver Meško:

Na grobu in v sobici svetega Alojzija.

Jutri greva maševat v cerkev sv. Ignacija — na grob sv. Alojzija, «
 sva odločila s prijateljem s Štajerskega nekega večera ob drugem
 narodnem romanju Slovencev v Rim leta 1913.

Vstala sva na vse zgodaj in se napravila na pot. S pomočjo tlorisa
 Večnega mesta in ko sva nekajkrat vprašala delavce, ki so šli na delo,
 kod naj kreneva, v katero ulico naj zdaj zavijeva, sva srečno prišla do
 Pantheona (to je tempelj, posvečen vsem bogovom), do glasovite visoke
 šole Collegium Romanum, kjer je hodilo v šolo nešteto pozneje slavnih
 učenjakov in svetnikov, in ob tem zavodu sva prišla do cerkve svetega
 Ignacija.

Cerkve je prostrana, visoka in svetla. Gori v kupoli neso angeli v
 odprto nebo svetega Ignacija, v mladih letih junaškega španskega viteza
 in borilca v bojih zoper sovražnike njegovega gospoda cesarja, pozneje pa
 še bolj junaškega borilca zoper sovražnike božje in nasprotnike svete
 Cerkve.

Pod mizo visokega in dragocenega oltarja na desni strani cerkve pa
 počivajo od leta 1699. v krsti, prevlečeni z dragocenim, krasno se bleste-
 čim kamenom, ostanki lilijskega mladeniča iz grofovske familije Gonzaga-
 Castiglione. Ob cesti med Mantovo, kjer je bil ustreljen slavni tirolski
 vojskovodja Hofer, in med Brescio v Zgornji Italiji je stal na hribu nad
 mestom istega imena grad te grofovske familije, Rocca di Castiglione
 (Roka di Kastiljone). Tam je bil rojen 9. marca 1568. leta proti šesti uri
 zvečer sveti Alojzij; umrl je pa v jezuitskem samostanu, kjer je bival od
 svojega 17. leta, ob sedanji cerkvi sv. Ignacija, oziroma na mestu, kjer je
 sedaj kapela svetega Jožefa, v noči od četrтка na petek, od 20. do 21. ju-
 nija o polnoči leta 1591., v osmini praznika presvetega Rešnjega Telesa,

kakor si je sam želel in je že naprej napovedal, star 23 let, 3 mesece in 11 dni.

Tu počiva torej od 20. decembra leta 1699., ko so bili njegovi sveti ostanki poprej opetovano prenešeni iz groba v grob. Sedem let, do 22. januarja leta 1598., je počival v rakvi kapelice svetega Križa v jezuitski cerkvi Oznanenja Devici Mariji. Ker je pa pri neki povodnji voda reke Tibere prodrla v rakev, so svete ostanke dvignili in jih vzdali v cerkveni zid. Dne 1. julija 1602. leta so pa leseno krsto z ostanki svetnikovimi položili v svinčeno krsto in jo shranili pod stopnicami oltarja svetega Boštjana v isti cerkvi. Po posredovanju mlajšega brata Alojzijevega, mejnega grofa Frančiška Gonzage, so prenesli dragocene koščice svetnikove 13. maja 1605. leta v kapelico Matere božje v isti cerkvi. Leta 1620. so pa sezidali svetniku na čast posebno kapelico in so prenesli krsto dne 15. junija 1620. leta v njo. Pri tej slovesni procesiji je svetil tudi mlad jezuit iz Belgije, ki je posnemal svetega Alojzija v vseh čednostih in je po njegovih stopinjah prišel tudi do slave nebeške — Janez Berhmans. Telo tega mladega svetnika počiva v isti cerkvi svetega Ignacija na nasprotni strani oltarja svetega Alojzija. Leta 1626. so pričeli zidati veliko cerkev na čast svetemu Ignaciju, ustanovniku jezuitskega reda. In v ti cerkvi so počevale koščice svetega Alojzija do 5. avgusta leta 1649. v kapelici sv. Jožefa, ki je bila baš na istem mestu, kjer je nekdanja bila samostanska bolnišnica in kjer je sveti Alojzij umrl. Dne 20. decembra 1699. leta pa so prenesli svete ostanke v krasno kapelico v isti cerkvi, posvečeno svetemu Alojziju. Tam počivajo še sedaj.

Prišla sva v zakristijo za velikim oltarjem, se poklonila cerkveniku, mu pokazala svoja pisma, da sva res duhovnika in da smeva brati sveto mašo, pa sva prosila, če bi smela maševati na grobu svetega Alojzija.

»Pa ni ministrantov,« dé cerkvenik.

»Streževa drug drugemu,« odgovoriva.

»Dobro! A na grobu svetega Alojzija baš neki gospod mašuje. Pa naj mašuje eden gospodov na grobu svetega Janeza Berhmansa.«

»Tudi prav.«

Oblekel se je tovariš, ki je bil starejši, je torej imel prednost. Jaz sem pa vzel mašno knjigo, da strežem.

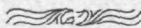
A že po evangeliju pride cerkvenik s fantom-ministrantom, pa mene povabi, naj grem maševati v sobico svetega Alojzija, ker bi rade neke »signorine« (gospodične) bile tam obhajane.

Grem z njim v zakristijo. Tam mi dá malo košarico; posodici z vinom in z vodo za sveto mašo sta bili v nji. Vede me na drugo stran cerkve, mimo oltarja svetega Alojzija, odpre mala vrata ter mi pokaže gor po temnih stopnicah. Ko ga vprašam, kod naj hodim, pravi: »Sempre diretto!« — »kar naravnost naprej!« — in zapre duri za menoj. Drugam tukaj seve nisem mogel ko naravnost gor po tistih zvitih stopnicah, tako ozkih, da bi se dva malo obsežnejša moža pač nikakor ne mogla ogniti. Ob teh stopnicah je kapelica, kjer je imela svoje shode prva Marijina družba, takozvana

»Prima primaria«. — Po teh ne posebno prijaznih, od ene svetilke le slabo razsvetljenih stopnicah sem prišel na neskončno dolge hodnike. Bil sem sicer vesel, da bom maševal v celici, kjer je bival, molil, se učil in se pokoril sveti Alojzij; vesel, da hodim po hodnikih, kjer so hodili sveti Alojzij, sveti Stanislav Kostka, sveti Janez Berhmans in drugi sveti in veliki možje — a v zadregi sem tudi bil nemali. Kje pa je kapelica? Ko sem se ogledoval, sem zaslišal za seboj korake. In dasi se, žal, nisem vedno ravnal v življenju po naukih svojega nekdanjega starega župnika, zdaj sem se po onih njegovih besedah, ki jih je izrekel čestokrat, kadar sem v svoji mladostni nestrpnosti in neugnanosti priganjal, naj ukrene ali naj storiva oba to in ono: »Pameten mož se ne sili preveč v ospredje, da se ne osmeši«. Pa sem stopal zdaj prav počasi, s košarico v roki, in sem si z velikim, hlinjenim zanimanjem ogledoval ne baš preveč umetniške slike na stenah. Koraki so se bližali. Bile so štiri čisto mlade gospodične. Pozdravil sem, jih pustil mimo ter stopal zdaj nekoliko hitreje za njimi, v nadi: »Za temi že pridem v kapelico«.

Celici svetega Alojzija in svetega Janeza Berhmansa sta tik druga ob drugi. — Čudovita tišina je vladala v njih. Ne enega glasu in odmeva počestnega šuma ni bilo slišati sem gor; le v vrtu je s kipečimi glasovi pevala ptičja dvojica, kakor bi hvalila tudi ona Boga za to krasno jutro. S hodnika so dehtele pri odprtem oknu cvetice v to tiho svetišče. Ob ohajilni mizi pa so molile gospodične kakor štirje angeli. Nehote sem mislil: »Tako je pač molil tukaj mladi Alojzij.« Njih pobožnost me je dvigala, dvigal mi je duha kraj, čudoviti mir — bila je radost, tam maševati.

Po sveti maši mi je pokazal varih kapelice, ki mi je strešel pri službi božji, v omari ob stenah knjige, zvezke in pisma svetega Alojzija. Drobna pisava, kakor od fine ženske roke, a vendar obenem odločna. In vsa enakomerna, ena črka kakor druga, da se zdi človeku, kakor da diha iz te pisave ustaljeni značaj svetnikov, sveti mir njegovih misli, tiha sreča njegovega srca, ki se je odpovedalo kroni, časti in slavi, da je moglo živeti tukaj svojemu Bogu in svojemu zveličanju, in s tem je postal ta knežji otrok slavnejši, nego bi bil kdaj postal v vladarski časti. Postal je naš zgled in zavetnik naš, ki dvigamo k njemu roke in ključemo k njemu po vsem katoliškem svetu: Sveti Alojzij, prosil za nas!

Jožef Volč;

Anton Kržič.

III.

(Nadaljevanje.)

V jeseni l. 1860. je vstopil Anton Kržič v prvo gimnazijo. Že takoj prvo polletje je bil med 87. učenci prvi. Lahko ga je pohvalila njegova gospodinja v pismu patru Andreju: »Tonče je priden, je bil, in kakor mislim, da bo zmeraj. Tudi prav rad uboga, kar mu rečem. Pa kar se mu dá, je tudi vredno, da se mu dá.« Tudi dobra mati je za Tončeta zelo

skrbela; večkrat je prišla v Ljubljano z daljnih rakitenskih hribov, dasi je bila reva slabotna in bolehná. Tončeta je tudi spremila v Ljubljano, ko je bil prvošolček na velikonočnih počitnicah doma. Tako poroča Tonče patru Andreju v Pazin: »O Veliki noči sem bil večidel le pri naši ljubi materi doma. V četrtek po Veliki noči so prišli z menoj v Ljubljano. Spali so pri Skodlarjevih. Drugo jutro zgodaj so šli v cerkev, potlej so pa prišli k meni, pa so bili tako slabi, da so komaj govorili. Nič niso hoteli jesti. Rekli so, da jim bo bolje, če se odpravijo domov. Šli so res en čas, in jaz z njimi, pa ko sva prišla na Glavni trg, so tako oslabeli, da niso mogli naprej in da smo vsi mislili, da bodo umrli. Čez en čas so si pa opomogli —.« Koliko stori dobra mati za svojega otroka, da ni brez varstva na daljni poti: noben trud ji ni pretežak, nobena žrtev pregrenka. Koliko je pa otrók, ki jim je vse to prazen nič, ko si malo pomorejo na noge! Koliko dijakov, ki se celó sramujejo svojih revnih majk na mestnih ulicah: sramujejo se svojega rodu in poštene krvi.

Kot drugošolec je bil sprejet Anton Kržič v Alojznico. Saj je bilo pa njegovo izpričevalo koncem prve šole res tudi prav lepo. Nравnost: vzorna, pozornost: izborna, pridnost: vztrajna. Verouk: izvrstno (ausgezeichnet), latinščina: izvrstno, nemščina: odlično (vorzüglich), slovenščina: odlično in posebno temeljito v slovnici, zgodovina in zemljepisje: izvrstno, računstvo: izvrstno, naravoslovje: odlično, petje: izvrstno. Alojznica je torej dobila prav vrlega gojenca. Tu se je lotil Anton Kržič z veliko vnemo tudi glasbe (klavirja). Pa domača knjiga ga je tudi že začela zelo zanimati: lepo prosi svojega dobrotnika patra Andreja, da sme naročiti »Glasnik«. »Bog naj Vam poplača Vašo dobrotljivost,« se mu zahvaljuje, »ker je jaz ne morem. Resnično, kako moram Boga hvaliti, da mi je podelil takega dobrotnika! Vi ste mi takorekoč drugi oče; zatorej Vas pa tudi hočem kakor svojega očeta ubogati in poslušati, ker dobro vem, da se mi ne bo treba kesati, ako Vas poslušam.« Kako lepe besede, pa tudi kako lepa slovenščina za tedanje čase! Prefekt Grabnar, ki je bil tedaj v Alojznici, je navduševal mlade fante z iskreno besedo, naj ljubijo materinščino. Pa tudi profesor Marn, ki je bil Kržiču učitelj vsa gimnazijska leta — izvzemši peti razred, ko je prevzel pouk slovenščine še zdaj živeči častitljivi starosta monsignor Tomo Župan — je bil mlademu Kržiču vzor rodoljubnega moža, kasneje pa najiskrenejši prijatelj. Tudi Jurčič, ki je že tedaj priobčeval svoje spise v »Glasniku« in v »Novicah«, je bil Kržiču v Alojznici ljub znanec. Seveda, še vedno največ je pa vplival na duševni razvoj mladega Alojznika dobri pater Andrej iz Pazina. Tako-le ljubeznivo piše drugošolcu Tončetu: »Imaš čisto prav, moj najdražji Tonče, če natančno vršiš svoje dolžnosti, to je meni najdragocenejši dar. Ta pretehta vse zaklade, kajti to mi je najljubše. Zaupaj na pomoč božjo in trdno se drži svojih dobrih sklepov. To je pa prav, da naročiš dela, ki jih želiš, pri Lercherju. Kar le želiš, vzemi, za drugo pa pusti meni skrbeti.« Ni li res: zlata bratovska duša je bil ta dobri revni pater Andrej! In koliko je zaupal mlademu drugo-

šolcu, da si izbere le dobre knjige! In za razvedrilo le toliko, da ne bo zaostajal ob njih šolski nauk.

V tretji šoli se je polotil Anton Kržič s posebno gorečnostjo risanja. Do sedme šole je potem obiskoval pouk v tem prostem predmetu, znamenje, da ga je zelo veselil. Sevê pa toliko ne kakor glasba. Ta mu je bila še zlasti mila zato, ker mu jo je tudi pater Andrej v pismih zelo priporočal. »Močno me veseli,« tako mu piše l. 1863., »da se tudi na glasovir vadiš, kolikor Ti čas pripusti; boš videl, glasovir Ti bo ob svojem času marsikakšen prijeten trenutek naklonil in marsikatero neprijetno in nadležno muho iz glave spodil.« Čisto po misli patra Andreja se je tudi zgodilo. Antonu Kržiču je bil glasovir vse življenje ljub tovariš. In naj je bilo profesorjevo stanovanje katerikrat pozneje še tako skromno in tesno: za glasovir je moral biti vedno prostor. Pošteno pesem je pa tudi ljubil Anton Kržič vse življenje. Kolikrat je njegov odkritoveseli obraz in pa njegov — da le tega omenimo — »Ribničan Urban« mahom razvnel še tako pusto in ozkosrčno družbo! Nadležne in neprijetne muhe napetosti je Kržičeva vesela pesem karbrž vsem spodila iz glav. No, tak je bil Anton Kržič iz mladih dni. Ko so napravili l. 1864. prve orgle v Alojznici, je bil Kržič ondi prvi organist. Vsi pevci so ga zelo ljubili. Njegovi predstojniki so mu pa naklonili Talničarjevo ustanovo letnih 126 goldinarjev. Tudi pater Andrej v Pazinu je bil seveda prav vesel te Tončetove priljubljenosti in pridnosti. Pisal je Tončetu takole: »Tvoj napredek v šolskih zadevah me je, kakor vsako leto, tudi letos prav močno razveselil. Ni je lepše niti krasneje stvari na svetu, kakor je prežlahtno cvetje stanovitne pridnosti; pa ni je prijetnejše, kakor je njen neprecenljivi sad. Mene cvetje Tvoje pridnosti razveseljuje, njen sad pa Tvoj duhovni zaklad pomnožuje, da ga boš ob svojem času v lastno in mnogo družih korist odpiral.« Danes, po takó zaslug bogatem življenju Antona Kržiča, se zdi, kakor da je zapisal te besede skromni menih nadepolnemu četrtošolcu v preroškem duhu.

Kakor leta pridna čebelica pomladne gorke dni od cveta do cveta in nobenega ne izpusti, koder le sluti kaj medu, tako porabi tudi marljiv dijak čas in priliko študij, da pridobi na izobrazbi, kar bi mu utegnilo koristiti koderkoli v bodočnosti. Anton Kržič si je privzel v peti šoli k predpisanim in doslej obiskovanim predmetom še tudi francoščino in laščino. Skoro preveč si je nakladal. Pater Andrej ga je ljubeznivo opominjal: »Zelo me veseli, da dobro porabljaš dragoceni čas, vendar se ne smeš preobložiti s prostimi predmeti; zlasti laščino in risanje odloži na ugodnejši čas. Struna, še tako močna, pa preveč napeta, počí.« Tonče je rad ubogal svojega dobitnika tudi v tej zadevi: risanje in laščino je z leti nekoliko popustil; francoščina se mu je pa tako omilila kot za slovenščino noben drug jezik. Vse življenje je ta jezik posebno ljubil; priučil se ga je tudi popolnoma v pisavi in govoru.

Ali nenadno, sredi najživahnejšega učenja, sta Antona Kržiča hudo potrla dva bridka dogodka. A ne le njega, tudi patra Andreja in sestro

Micko, »to dobro in pridno deklico«, kakor jo v pismih imenuje pater Andrej. Okoli Novega leta 1865. jim je umrla ljubljena mati. Tonče piše patru Andreju: »Smrt materina me je zelo potrla. Vendar upam zatrdno kakor Vi, da prosi za nas v neskončno lepšem življenju s še povečano materinsko ljubeznijo in skrbjo: saj ji je bila molitev tudi v njenem zares pobožnem življenju največje veselje in najpogostejši opravek. Še zadnje dni enkrat nam je silno gorko priporočala molitev, ki ji je sama posvetila toliko časa. Spomina vredne so njene besede, ki jih je zadnje dni večkrat ponavljala: Ne odlašajte molitve na bolezen in na zadnjo uro! — Naj

Anton Kržič kot gimnazijec in njegova sestra Micka.

uživa v miru svoje zasluženno plačilo!« Pater Andrej mu je odgovoril: »Blaženo smrt naše ljube matere ne smemo nikakor imenovati nesrečo, saj je bila samaobsebi nanjo zmiraj pripravljena in po previdnosti božji je tudi dozorela zanjo. Mi smo pa tudi tod storili zanjo, kar smo mogli storiti kot hvaležni otroci. To je poleg družega dovolj pomirljivih vzrokov za najino tolažbo kakor tudi za najino pridno sestrico Micko.«

Pa je prišel to leto za Antona Kržiča še en udarec, pač ne tako skeleč, a bolj pretresljiv. Njegovega ljubega rojaka in sorodnika Š. so potegnili mrtvega iz Ljubljaniče. Tonče piše patru Andreju: »Pregovor: un malheure ne vient jamais seul (ena nesreča ne pride rada sama) se

je uresničil zdaj v polnem obsegu na meni. K prvi nesreči (če smem mirno smrt svoje matere tako imenovati) se je pridružila zdaj še druga, strašnejša. Že šest tednov je preteklo, kar je izginil J. Š. Bridkost njegove potrte matere in njegovega skrbnega očeta si lahko nekoliko predstavljate, če pomislite na iskreno ljubezen, ki jo je imela posebno njegova mati do njega, in na njeno občutljivo srce. Teh šest tednov — lahko Vam povem — nisem videl te brezupne matere drugačne kot objokane. Ne more si človek misliti kaj bolj žalostnega kot iskreno ljubečo mater v solzé zatopljeno pa od svojih ljubih otrok obdano, ki tudi obupno togujejo za svojim izgubljenim bratom. Naj Vam na kratko povem o tem žalostnem dogodku. V petek zvečer (27. januarija) nam je prišel povedat neki ribič tole: »V Slapah pri Devici Mariji v Polju sem našel utopljenega nekega dijaka; voda mi ga je priplavila naproti i. t. d.« Iz opisa smo vedeli takoj, da je Š. Predvčerajšnjim navsezgodaj sem se mogel prepričati sam, da je resnica. V imenovani vasi sem ga videl ležati na njivi, ko so ga ravno potegnili iz vode. Spoznal sem ga takoj po njegovi obleki in obutvi, težje pa po obrazu, ker je bil že spačen. Več ne morem opisavati: pregrozno je...« Skrivnostna smrt nadebudnega mladega fanta je pretresla tudi patra Andreja: »O mladost, mladost!« tako piše, »pač je res, kar stari pregovor pravi: Pamet je boljši kot žamet. Njegovim dobrim staršem ne preostane družega kot to, da se vdajo v božjo voljo.« Tončetu pa še dostavlja v drugem listu: »Silno me veseli, da jo vedno stanovitno v enakem koraku naprej mahaš, da dojdeš, kamor Te božja previdnost kliče, in srečno svoj namen dosežeš. Bal sem se namreč — moram reči — da bi Te ne bila mnogovrstna grenka občutila zadrževala v učenju in Te nadlegovala v pazljivosti. Da si vkljub temu vendar zopet 2., me posebno veseli.« Res je: tudi dijakova stanovitnost se preizkusi v ognju bridkosti. Marsikateri dijak pa vrže vesli stran baš tedaj, ko vozi čez vrtince in mimo čerí.

(Nadaljevanje.)

Ksaver Meško:

Iz raja mojih dni.

(Nadaljevanje.)

Na zahodni strani vasi se raztezajo travniki, |lepi, zelenopogrjnjeni mizi slični.

Na teh travnikih smo pasli. Najprijetneje je bilo jeseni, posebno ko smo ob večerih pasli konje. Pri tem smo netili ogenj in pekli koruzo, krompir in kostanje. Tedaj mismo bili deca sama med seboj, ampak so se zbrali ob ognju tudi hlapoi in drugi vaščani. Ob plamtečem ognju, ki je bil kakor veliko žarno oko sredi mračnega večera, so pletli drug za drugim blesteče nitke čudnih pripovedk in pravljic: o bojih s Turki, pesoglavci in Kruci: o čarovnikih in čarovnicah; o zakletih kraljičnah, ki čakajo v podobi ostudne kače, kdaj da pride junák brez strahu in jih reši; o škratu in hudobcu, ki prinaša raznim starim kmetom in starkam denar kar v vreči in

se spušča v podobi goreče žrdi skozi dimnik v hišo; o neizmernih zakladih, skritih v gorah; o kralju Matjažu, ki mu je brada zrastle že sedemkrat okoli mize; kadar se pa ovije mize devetkrat, se kralj zbudi, in z njim se prebudi vsa njegova vojska in prihrumi na dan: tedaj bo za kmeta spet zlati čas, ker kralj Matjaž bo varoval in branil kmeta; dalje neštevilno bajk o duhovih in strahovih. Posebno mnogo jih je znal moj stric kovač. Najčudnejša se mi je zdela tista o pedenj-možu laket-bradi. Takega človeka, ki bi bil visok le pedenj, a bi imel cel laket dolgo brado, si pri vsej fantaziji nisem mogel misliti in nisem.

S sevajočimi očmi in s pridržanim dihom smo poslušali mi dečad. V mladih prsih pa so nam drhtela in koprnela nemirna srca. Kaj, ko bi našli pot v goro Bogatin in tam tiste kadi cekinov! Kaj vse bi mogli kupiti, kakšni gospodje bi bili! Ali, če bi rešili zakleto kraljično in bi postali sami kralji! Ko bi le kdo poznal pot do nje! Nevarna stvar seve je. Gre za glavo. A kdor ničesar ne poizkusi, ničesar ne dobi. Ali, ko bi bilo mogoče priti do kralja Matjaža ter poizkušati, ali bi se dal potegniti njegov ogromni meč iz nožnice. Zakaj, tedaj bi se zbudil kralj z vsemi svojimi vojščaki, še preden mu doraste brada devetkrat okoli mize. In prišel bi na svetli dan, in po svetu bi zavladalo vseboljše in srečnejše življenje. A že v istem hipu, ko smo kovali take smeje in junaške načrte, so nam oči plašno begale v jesensko temo in njen nemi, skoro grozeči molk: ali nam ne strmi iz nje nasproti žareči pogled pesoglavcev, kosmatih enookih ljudožrcev? Ali nas ne motré sovražne, zlovešče oči starke-čarovnice, ki pogleda tako zlobno in strupeno, da človeku kar oledeni kri v žilah, in ne more ne zakričati, ne se geniti in zbežati ter je na milost in nemilost izročen grozni baburi? Ali pa morda ne prihaja kje doli po cesti mrlič, zavit v belo plahto, držeč lastno glavo v roki? Malo čudno je sicer to, a kaj je nemogoče mrličem in duhovom?

Tesno smo se stiskali drug k drugemu. Nobeden nas malčkov si ni upal sam v temno noč, kadar je ogenj pojema, in je bilo treba nabrati pod hrasti novo breme šibja.

Ponoči sem seve običajno sanjal o teh čudežih in teh grozotah. In še v sanjah so se mi ježili lasje in me je oblival pot, ko je iztezala brezzoba pehtra-baba po meni suhe svoje roke, s kremplji namesto nohtov na prstih, oborožena z dolgim kuhinjskim nožem, da me zabode brez usmiljenja in mi izpije toplo kri.

A drugi dan smo komaj čakali mraka, da smo spet pojezdili na travnike, zakurili veselo plapolajoč ogenj in iznova poslušali s slastjo in grozo pripovedke bujne ljudske domišljije, ki je deloma zajemala pač iz starega ustnega izročila, deloma pa dobivala hrano iz knjig, mnogo čudežno nitko pa vpletla v pisane zgodbe tudi sama.

Okvir travnikom tik pod hribom je potok, ki goni pod vasjo Brumnov mlin. Majhni potočič, od vseh imenovan kratko »jarek«, ki prihaja gori iz gozdov na vzhodni strani vasi ter teče tik našega dvorišča, se izliva malo pod mlinom v tega večjega. V obeh smo lovili rake z račili in ribe z mre-

žami in na trnke; oboje pa tudi kar z rokami, posebno v plitvem jarku. Seve nas je včasi kak star in odločen boter osmokrak prav občutno vščipnil. A s tem nas niso ugnali in pregnali. Bolj sem se vsaj jaz vedno bal, da primem kdaj namesto raka ali ribe — kačo. Teh sem se od nekdanj silno bal, še huje ko duhov. Zelo prijeten in zanimiv, navadno tudi dokaj bogat je bil lov zvečer pri luči debelih smolnatih trsk. (Nadaljevanje.)

Jožef Vandot:

V zagorskem miru.

(Nadaljevanje.)

In spet se je zatopil v svoje misli. Čisto nič ni bil podoben Pavelču. »Stari je šel,« je zamrmral naposled in pobral napol raztrgano knjižico s tal. »Videl sem ga, kako je rinil po rušju navzdol. Domov je šel in pred nedeljo ga ne bo več na planino. Mir bom imel pred njim... A poba je pustil tukaj. Po kaj le ga je pripeljal na planino? Da bo vohunil za menoj in iztikal po planini... E, poznamo to, poznamo! — Kako me je gledala ta jetika gosposka! Pa še z mojega pógrada me je pogнал, ta slina zelena. Lep oče, da to pusti! Pa ne bo zastonj — ne bo zastonj!«

Olipec se zakrohota in zamahne s pestjo. — »A lepo se ga je oklenil Pavelč okrog vratu! — A Pavelč je cepec. Pavelč bi se oklenil tudi divjega mačka. A mene — ne. Ne boš me prevaral, gozdar! O, le čakaj! Čuval se bom in bom še stokrat bolj oprezen. Nisem čital zastonj teh-le modrih knjig. Naučil sem se iz njih pameti in prekanjenosti. Zato te pa preslepim prav gotovo, gospod gozdar, in zaorjem s tvojim ljubim sinkom tudi. Le počakaj!«

Olipec je vstal in potisnil knjižico za srajco. Smuknil je v rušje. Plazil se je po peščeni strmini, da mu je znoj kapal z obraza. A Olipec se ni menil za to. Hitrejše, vedno hitrejše je spel med žarečim peščevjem in se je bližal skalovju, ki se je dvigalo gori nad peščevjem. Ves zasopel in znojen je došel naposled gor. Splazil se je na skalovje in je zlezal v ozko poč, iz katere je rastel nizek, napol suh borovec. Olipec je počenil za tisti borovec. Kakor mačka je pogledal okrog sebe in si obrisal potni obraz z rokavom. Nato je pa dvignil težak kamen, ki je bil prislonjen k gladki steni. Z roko je segel v ozko luknjo in je pričel iz nje grabiti pesek in suho listje. Naposled je izvlekel iz luknje majhno, iz debelega lesa zbito skrinjico. Pogledal je na vse strani. A ker ni videl nikogar, je spet počenil. Odprl je skrinjico in je vzel iz nje zmečkan papir. Potresel je skrinjico narahlo, in zazvenelo je prijetno in srebrno.

»To je moj!« se je posmejal. Oči so mu zažarele v veliki radosti, ko je gledal v odprto skrinjico. Z roko je pričel božati goldinarje in krone, ki

so ležale v skrinjici. Obraz se mu je pa smejal, samo smejal... Previdno je jemal srebro iz skrinjice in ga je spuščal na razgrnjeni papir, da je žvenketal. Vsakokrat, kadar je zazvenela krona ali goldinar, se je Olipec posmejal in štel, štel. Dolgo je štel in je bil ves zamaknjen v tisti srebrni denar, ki se je svetil tako lepo na kupčku. Tuintam je Olipec prenehal za trenutek šteti, pa je pogladil bleščeči kupček. — »Ohtel!« je rekel. »Lani je bil kupček tako velik. A danes poglej v skrinjico! Kaj vidiš? Še enkrat toliko je denarja notri — še enkrat toliko... Le poglej, Olipec! In vse tiste denarce si nabral letos, samo letos si jih nabral.« In Olipec se posmeje in šteje dalje. Prijetno žvenkljajo srebrne krone, da Olipcu kar srce poskakuje. Vsak goldinar pa posebej poboža in ga spusti na kupček. Zadnjo krono potem vzame iz skrinjice in našteje: »Dvesto.« — Dolgo ogleduje tisto zadnjo krono. Trikrat jo poboža, preden jo spusti na kupček. Potem pa prične mešati denar; z obema rokama ga meša in se smeje, smeje...

»Precej je že,« govori, »a vendar ga še ni zadosti. Še trikrat toliko ga potrebujem. Pa saj bi pridobil še letos, da imam puško. Kaj mi ni tako rekel Tarman iz Trente? Predvčerajšnjim mi je rekel tako. A kje naj dobim puško? In gozdar —? In gozdarjev pob —? O, saj pravim! Tarman bi mi plačal pošteno. A gozdar tudi, če me pob zatoži, da streljam divjačino. A vendar — kje naj dobim puško?« In Olipec si podpre glavo z rokami, pa se zamisli... A hipoma plane na nože. Prestrašen se ozre okrog sebe in se strese. Borovec nad njim se je bil stresel. Veje so zašumele na glas, in suhe igle so se vsule na dečka.

A Olipec se pomiri takoj. Spozna, da je zavel samo veter preko planine; tisti prijetni, hladeči veter, ki veje v toplih poletnih dneh preko zagorskega sveta. Olipec naglo zmeče srebrne krone v skrinjico in jih pokrije s papirjem. Spusti skrinjico v luknjo in prisloni spet težki kamen h gladki steni. Splazi se potem s skale in se podrsa po strmem peščevju dol do rušja. Ondi se ustavi in se upre na dolgo pastirsko palico.

»Hoja-u-hohó!« prične zazavati, da odmeva stoglasno od belih snežnikov. Živina, dremajoča po hladnih sencah, se jame dvigati, in vsepovsod po planini se oglasi glasno, prijetno zvončkljanje. S strmih pobočij prihaja beketanje ovac, in s skalovja se oglašajo koze. Govedo na planini pa muče in pozvanja s svojimi zvonci.

Olipec se vsede kraj rušja in gleda na tisti mecesen, pod katerim sta se na klic prebudila Tilen in Pavelč. — »Aha, jetika je vstala,« se porogljivo nasmeje Olipec. »A le vstajaj! Danes je šele prvi dan. Že pride čas, da zaorjem s tabo, če bom količkaj opazil. Tistih tristo kronic mi še manjka, in tistih tristo kronic moram dobiti! Potem pa: z Bogom, bajte pastirske! V Ameriko — med divje lovce!«

Olipec je vstal. Jezil ga je glasni smeh s planine. Ondi sta se dvignila Tilen in Pavelč izpod mecesna in sta krenila preko planine. Šla sta do očetove kočice in sta se smejala vso pot. Na pragu je stal planšar Klemen in ju je pozdravljajal z veselimi besedami.

III.

Drugo jutro sta res lezla Tilen in Pavelč na Mojstrovko. Tema je še bila, ko sta se plazila med rušjem in peščevjem. In dan se je pričel ravno svetlikati, ko sta dospela do gladkih sten, ki so se dvigale onkraj rušja navpično proti visokemu nebu. Tilen je bil res ves zasopel, in tuintam mu je bila že pošla sapa, ko se je plazil za Pavelčem. Moral se je ustaviti, da se je odpočil nekoliko. Pač mu je prišlo že trikrat na misel, da bi se vrnil. Ozrl se je na ogromno steno, ki je stala nad njim in je postajala vedno bolj bela. Kar srce se mu je krčilo, če je pomislil, da mora preplezati še vso to višino. — »Ne zmorem te stene — previsoka je in prestrma,« je pomislil sam pri sebi. »Najbolje je, da se kar obrnem na planino.« — A sram ga je bilo Pavelča, ki ni bil prav nič upehan in zasopel. Sram ga je bilo tudi, da je tako slaboten, da ne more priti na tako goro. Pa je zamahnil z roko in stopil naprej. Pavelč je stal že pod steno na ogromnem snežišču, svetlikajočem se v prvih, slabotnih žarkih vstajajočega jutra. — »Hej, ali si pričel pešati?« je izpregovoril Pavelč, vihteč svojo dolgo palico. »Kar pogum, Tilen! Najhujša pot je že za nama. V eni uri sva pa na vrhu.«

Tilen se je pognal preko zmrzlega snega in se je zasmejal. Otrl si je z robcem čelo in je odgovoril: »Res, skoro bi bil opešal... Že trikrat sem jo mislil obrniti. Pa zdaj bo že. O, zdajle bi začel šele prav hoditi. Veš, Pavelč, kar pojdiva naprej, da ne zamudiva solnčnega vzhoda.«

Res sta šla naprej. Splazila sta se v ozek žleb in sta se dvignila z lahkoto na kamenito sedelce. Pavelč je velel Tilnu, naj si sleče jopič in zatlači klobuk v žep. Mladi drvarček si je tudi slekel jopič in si je zavihal srajčne rokave. Oba jopiča je potem zatlačil za naramnice svojega nahrbtnika. Zavriskal je in je rekel na kratko: »Alo, zdaj pa pogumno naprej!«

Videlo se je že prav dobro. Mrzel veter je vel iz globokih gorskih kotanj. V bližnjem okrožju so se že jeli kazati mračni snežniki, a še ne popolnoma določno. Zdelo se je, da so zaviti v gosto, sivo meglo. Samo sneg se je svetil iz sivega mraka... Tilen se je plazil za Pavelčem, ki mu je kazal pot. Pod nogami je čutil gladko skalo, in pod njegovimi nakanjimi čevlji je kar škripalo. In dvigala sta se više, vedno više... Tilen ni čutil nobene utrujenosti več. Niti misliti ni utegnil več. Kajti vse misli je moral zbrati v eno samo misel: čuvaj se, da se ti ne izpodrsne na gladki skali in da ne strmoglaviš v prepad! — Pa se je plazil Tilen po vseh štirih po mrzlem skalovju in se ni ustavil niti enkrat. Čudil se je samsebi, da gre vse tako lahko in zložno. Radost ga je navdajala, da je zaklical tupatam na ves glas: »Pavelč, hohoj, Pavelč! Lahko grem za tabo, čisto lahko!«

Pavelč se je ustavil vrh pečine in je počakal, da je priplezal Tilen za njim. Z roko je pokazal navzdol in je rekel: »Poglej, Tilen! Tam doli je pa snežišče, koder si že skoro opešal. Le poglej!«

Tilen je stopil previdno na rob stene in se je ozrl dol. Mraz ga je

stresel, in nehote se je oklenil z roko tovariša. Pod sabo je zagledal silen prepad. V njem se je svetilo nekaj velikega, belega. Spoznal je, da stoji vrh stene, ki jo je gledal s snežišča s tako velikim strahom in malodušnostjo. — »Ovbe!« je zaklical, pa stopil za korak nazaj. »Kako visoko sva že, kako visoko! Kdo bi si bil mislil, da sva že tako visoko!«

A Pavelč se je zasmel in ga je potegnil za sabo. — »Zdaj sva na najnevarnejšem mestu,« je dejal. »Nekaj časa se morava plaziti še po robu tega prepada. A potem je lahko. V nekaj minutah sva na vrhu... Kar lepo počasi se plazi pred mano! Oči se ti kmalu privadijo brezdna...«

Počasi, previdno se plazi Tilen po vseh štirih vrh ozkega robu. Tu intam ga strese groza in po hrbtu mu zagomezi nekaj mrzlega. A naposled se prične še smejeti, ker vidi, da je njegov strah prazen. Mirno gleda v črni prepad pod sabo in se nič več ne vznemiri. Naglo preplezata še tisto nevarno mesto. Kar naenkrat Pavelč zakliče: »Hoj, zdaj pa na levo! Tam je rdeče znamenje...«

Zavijeta na levo v položno skalovje, ki se vzpenja kakor nerodne stopnice proti koničastemu vrhu. Prideta do dveh strmih snežišč. Treba iti spet po vseh štirih preko gladke skale. Enkrat bi se bilo Tilnu skoro izpodrsnilo. A o pravem času se je še prijel za oster rob in je obvisel nad skalo. — »Hejo-ho!« je zaklical. »Glej ga no, spaka! Kmalu bi me bil pograbil škrat zeleni.«

Pavelč se je zasmel, ker je videl, da ni nič nevarnega. Pa sta stopala naprej, opiraje se na dolge palice. Prelezla sta zadnjo pečino. Pavelč je plezal naprej in je potegnil Tilna za sabo. Zavriskal je in je zavihntel palico. — »Na vrhu sva, Tilen, na vrhu sva! Pa solnce še ni vzšlo. Lepo bo, videla bova vzhajati solnce.«

Tilen se je čudil in samsebi ni mogel verjeti, da sta že na vrhu. Toda videl je kamenito, nizko piramido in tedaj je bil prepričan, da stoji resnično na Mojstrovki. Močan, mrzel veter je pihal z vso silo preko visokega temena, ki je bil pokrit s snegom. Brž sta stopila s Pavelčem za piramido v zatišje. Naglo sta se oblekla v gorke jopiče in sta si obrišala čela... Zdanilo se je bilo medtem že popolnoma. Nebo je bilo čisto in jasno; nikjer ni bilo niti oblaka. Nebo na vzhodu je bilo zalito z rdečkasto barvo. A globoko doli so sanjale doline še v sivkastem mraku.

Tilen je gledal in je strmel. Pred njegovimi očmi se je dvigalo tisoč belih vrhov. Razločno jih je videl; kajti okrog vrhov se je že razprostiral dan, bel in čist kakor srebro. In okrog gorá je drhtelo in se treslo nekaj nemirnega. Daleč na zapadu pa se je zasvetilo hipoma nekaj rdečega, kakor bi se bil pokazal sredi neba goreč prst. Za tem drugič... tretjič... četrtič... desetič — in kakor bi trenil, je gorelo vseokrog tisoč žarečih prstov. Ne samo na zapadu, ampak okrog in okrog... Okrog in okrog... A tudi okrog Tilna samega je zagorelo, zagorelo z rdečim plamenom, da se je deček kar ustrašil.

»Tilen!« je zavpil Pavelč in je skočil izza piramide. »Ali vidiš, kako solnce vzhaja? Poglej, Tilen!«

Tilen je stopil za Pavelčem in se je ozrl na vzhod. Izza razdrte gore se je prikazalo solnce, veliko in žareče. Sipalo je rdečo, plamenčo luč po tisoč snežnikih in ledenikih, ki so žareli po vsem obzorju kakor mogočne plamenice in so svetili v mračne doline... Tilna je prevzel ta prizor tako, da se je odkril in je pokleknil na skalo. — »Oj, da vidim to krasoto!« je dejal kakor zamaknjen. »O, dobri Bog! Koliko lepote, tako skrite svetu!«

Ko se je ozrl spet okrog sebe, ni več videl gorečih plamenic. Snežniki in ledeniki so se svetili srebrno. Pa tudi že v ozke dolinice so se usipali solnčni žarki. Rosno, živo zelenje gozdov in senožeti je migalo iz globokih dolinic in je pozdravljalo v sinje višine. Širna polja so se smehljala daleč doli, in pod zeleno, do vrha obrastlo goro je čepela zagorska vasica in se je lesketala in belila... Pavelč se je vsedel na solnce in je pričel žvižgati. To je vzdramilo tudi Tilna iz začudenja. Stopil je onkraj piramide in se je vsedel kraj drvarčka.

»No, ali ni bilo lepo?« je vprašal Pavelč. »Kaj ti nisem pravil? Že stokrat sem videl solnčni vzhod na gorah. A še vedno ga vidim rad. Tudi ti, vem, da nisi videl še nikoli nič lepšega.«

Tilen je zmajal z glavo. — »Da, dosti sem že bil po svetu,« je odvrnil. »S stricem sva bila že v Nemčiji in med Ogrji. Oj, kako sem se čudil, ko sem videl po svetu toliko lepote! A rečem ti, Pavelč, po vsem tujem svetu nisem videl nikoli toliko krasote kakor zdajle ob tem solnčnem vzhodu. Oj, to je bilo lepo, da ne morem pozabiti!«

»Pa ti je po tujih krajih še kaj dolgčas, Tilen?« ga vpraša Pavelč. »Za ves svet bi jaz ne šel iz naše vasi. Pred letom so me hoteli poslati oče v Korotan. Pa nisem šel. Rekel sem očetu: Veste, oče, v Korotan že grem. Pa se bom obrnil in pritekel bom spet domov. Pa so se smejali oče. In jaz sem se tudi smejal in sem ostal lepo doma.«

Tako je pravil Pavelč. Razvezal je nahrbtnik in je vzel iz njega jedi, ki jima jo je dal planšar Klemen na pot. Vsedla sta se fanta na kamen in sta pričela hlastno jesti. Veter se je bil polegel, in solnce je pričelo prijetno ogrevati. Pa sta jedla fanta in se pogovarjala. Tilen je pripovedoval o tujini, kjer je malo dobrih ljudi. O šolah je pravil in o učenju. Tri leta je živel v nemškem Gradcu in ni prišel niti enkrat domov. Pač je hrepenel po domu in po starših. A vsekdar ga je premotil dobri stric, da je le še ostal. Zdaj je pa prišel domov. Tri dni je bil doma, pa ga je že povedel oče na planino. Pravijo, da je bolan na prsih. Saj ga je dregnilo včasih v mestu v prsih, tako neprijetno ga je dregnilo, da je bilo težko prenesti. A tu ga ne drega več. Mogoče je prav, da so ga privedli na planino?

»Prav, prav,« pritrди drvarček Pavelč. »Jaz nisem učen. Toliko ti pa rečem, Tilen, če si bil bolan, na planini ozdraviš gotovo. Še celo živina se popravi na planini. Čemu jo pa tudi priženemo vsako leto sem gor? Zato, da se popravi.«

Tilen se posmeje. — »No, če je tako, kot ti praviš, potem se mi pa

ni bati hudega,« reče. »Pet dni sem že v domačem kraju, pa se že res čutim dosti trdnejšega. Kako lahko sem premagal to pot na Mojstrovko! Seveda, v začetku mi je dobro pohajala sapa. A potem je šlo vse lahko, čisto lahko...«

Použila sta zajtek. Potem sta se pa ločila od visokega vrha. Plezala sta po isti stezi nazaj in sta prišla na planino, ko je stalo solnce ravno sredi neba. V rušju sta srečala Olipca, ki je šel iskat svoje koze, ki so bile zašle previsoko med skalovje. Olipec ju je komaj pogledal. Napravil je ovinek in ni odgovoril nič, ko mu je Pavelč zaklical: »Hej, Olipec! Kam pa, kam?«

Olipec je šel mimo kot mutec in je povесil glavo. Naglo je krenil po strmini navzgor. Preplezal je tri skale in je zavil po travini na levo. Na strmem obronku so se pasle ovce in so zabeketale, ko so ga zagledale. Privrele so od vseh strani in so se zgrnile okrog njega. — »Ná, ná, bicek — ná, ná!« jim je govoril Olipec in jim je kazal na dlani sol. Drsal se je po strmini navzdol, in ovce so šle za njim, glasno beketajoč. Varno jih je privedel do rušja. Tam pa se je vlegel v travo. Izsa srajce je privlekel knjižico in jo je pričel čitati. V tisti knjigi je bila popisana zgodba lovca, imenovanega »Krvavi jezik«, ki je pobil sto in sto Indijancev. Največji priijski lovec je bil in močen kot medved skalnatih gor. Vse Indijance je pobil in je našel po sto grozних in krvavih zgodbah zlat zaklad v mehikanskih gorah. Olipec je bil ves zamaknjen v tisto knjigo. Saj je sodil, da so vse te zgodbe resnične. Hm, če bi ne bile resnične, pa bi jih gotovo ne bili tiskali v tako lepi knjigi... Pa to ni bila edina knjiga, ki jo je Olipec rad čital. Imel je v koči skritih še več takih knjig. Pozimi doma mu je prinesel gosposki človek iz mesta vsak mesec nov zvezek. Dve dvajsetici je odrinil Olipec gosposkemu človeku. In gosposki človek je hvalil na vse pretege svoje knjige. In Olipec je vzljubil to berivo z vso strastjo in stare zvezke spet in spet jemal v roke, dasi jih je prečital že petkrat, šestkrat. Tudi danes je hotel čitati lepo zgodbo, v kateri je bilo popisano, kako je lovec »Krvavi jezik« v dveh minutah podavil deset divjih Indijancev in je ulovil z golimi rokami groznega medveda. Všeč je bila Olipcu ta zgodba, in zato jo je hotel čitati vnovič. A ni mu šlo danes. Kajti motil ga je glasni smeh, ki je prihajal sèm s planine. Ondi pod senco širokega mecesna sta spet sedela Tilen in Pavelč in sta se pogovarjala na ves glas.

In Olipec se je zamislil. Obrvi so se mu namršile, in mračno je gledal na skalovje, ki se je dvigalo na oni strani strmo nakvišku. Pa se je kar naenkrat zganil in se je dvignil napol. Zagledal je bil tropo divjih koz, ki so se pasle visoko gori na snežni planotici. Olipcu so se oči kar zasvetile. Pestí so se mu skrčile in na ves glas je zavpil: »Hej! Hej!« — A prestrašil se je lastnega glasu in je umolknil nagloma. Ozrl se je okrog sebe, kakor bi se bal, da ga je slišal nepoklican človek. A videl ni nikogar. Le tam doli na poti je zagledal moža, ki je spel proti planini. — »Kaj ne gre Tarman tam doli?« je vprašal Olipec in vstal. Zasenčil

si je oči z roko, da bi videl bolje. »Res, Tarman iz Trente gre tam doli. Prav, da gre!»

Olipec steče po rušju navzdol. Pa obstane pred možem, ki je spel po poti proti planini. — »Vi ste, stric Tarmanov?« ga nagovori ves vesel. »Pričakoval sem vas šele jutri. Pa ste prišli že danes. Pa kaj pomeni to?«

Mož je bil dolg in suh, a vendar krepak. Pod nosom je nosil velike, košate brke in je imel sive, lokave oči. — »Podkoren grem, veš, Olipec,« reče s svojim debelim, zateglim glasom in si obriše pot z rdečega obraza. »Jutri se pa vrnem. Še pred poldnem bom šel mimo. Imaš kaj pripravljene? — Nič? No, tudi prav... Pa za jutri preskrbi kaj! Skoro prazen grem nerad domov. Lahko bi nesel, če mi kaj podereš...«

Olipec je povedal za trenutek glavo. Toda že v naslednjem hipu je pogledal na divje koze, ki so se pasle na snežni planoti. S prstom je pokazal gor in je dejal: »Ali jih vidite, stric Tarmanov? Najmanj deset jih je. Kako se pasejo... Pa da bi imel puško, da bi imel puško, stric Tarmanov!«

Mož se je zasmel in je stopil naprej. — »Pa si čuden, ti, Olipec!« reče in se obrne. »Puško bi rad? Ej, če si je pa tako želiš, pa si jo prěskrbi! Manjka se pušk na svetu... Torej jutri pridem tod mimo. Pa glej, da bo kaj!«

Mož je stopil naglo preko planine. Olipec je gledal za njim toliko časa, dokler mu ni izgínil izpred oči. Nato je šel pa nazaj v rušje. Počasi se je plazil po strmini. Nepremično je gledal v tla in je ponavljal sam pri sebi: »Manjka se pušk na svetu, manjka se pušk na svetu... Hm, pa kje bi jo dobil? Na planini gotovo ne! Treba bo pogledati malo po svetu...«

In Olipec se udari z rokami po kolenih. V veliki radosti prične žvižgati. Njegova živina se je bila plegla po rušju in je prežvekovala. Olipec je pa žvižgal in je še celo pozabil na knjigo, ki jo je pustil na trati.

(Nadaljevanje.)

J. E. Bogomil:

Namesto mamice.

Ní dan, ko so se odpravili Dragarjeva mama v mesto po podporo, je stopila vedno na njih mesto devetletna Rezika.

Navsezgodaj je bila že pokoncu. Urno je švigala metla po hiši in po veži. Sivka v hlevu je še ležala in prežvekovala; tudi kurja družina je bila še na svojih gredeh. A ko se je zgíbala ta in ona, je Rezika vse zadovoljila.

A čakalo jo je brž novo delo. V spalnici se je oglasila Milka.

»Mamaaa!«

»Kaj pa je?«

»Rezika, kje so pa mama?«

»Mama so šli v mesto po podporo. Saj so že včeraj povedali. Ali nič več ne veš?«

Kaj pač Milka ve, kaj in kakšna je podpora. Milka le to ve, kdaj je lačna, kdaj jo zebe, kdaj mora iti spat — za ves drugi svet se pa zaenkrat še ne briga.

»Rezika, vstala bom.«

Namesto mamice.

Urno prihiti Rezika in kmalu pripelje s seboj svojo sestrico. Ravno sta se dobro priporočili angelčku varihu, ko se oglasi drugi Dragarček: Jožek.

»Mama! Lacen, gancke!«

»Jožek, mame ni doma. Čakaj, pridem pa jaz.«

»Lêzikal!«

»Čakaj, pridem koj!«

In zopet mora Rezika noter v spalnico, da vzdigne malega Jožka iz gorke posteljice.

»Mame ni? Ganckov ni?« vprašuje navsomoč lačni Jožek in se ozira po mizi.

»Ti bom pa jaz dala žgančkov. Naš fantek mora jesti, da bo preje velik in močan.«

»Velik in mocan,« ponavlja za njo Jožek.

»Na, vidiš, žličico imaš že tukaj.«

»Rezika, Rezika,« zavpije v hišo Tonček-zaspanček. »Brž me obuj! Vojaki gredo po cesti, jih grem gledat. Bom videl, če so ata tudi zraven.«

Tonček se lahko že sam obleče, čevljev pa ne more sam obuti; še ni zadosti učen na to. Mlajša morata zdaj počakati, Rezika se pa loti Tončka.

»Le hitro me obuj, Rezika!« priganja Tonček.

»Le hitro, kajpa! Bi bil pa preje vstal.«

»Zakaj me pa nisi poklicala?«

»Ali sem mar vedela, da pridejo vojaki?«

Nekaj vojakov je šlo res že mimo hiše, večji del jih pa Tonček le še »dobi«. Drugi trije otroci pa ostanejo rajši v hiši. Jožek je že tako lačen, Milka se pa boji vojakov in konj.

Otožnega obraza se vrne Tonček v hišo. Oči se mu svetijo, komaj zadržuje solze.

»No, Tonček, si videl ata?«

»Oh, Rezika, toliko vojakov sem videl, pa nobenega ata.«

In zopet mora prevzeti Rezika novo delo. Potolažiti mora žalostnega bratca, ki je šel zastoj ata gledat, da se mu ne ulijejo solze.

»Vidiš, Tonček, kako bi ti bilo šele hudo, ko bi bil videl ata. Mimo bi bili šli, pa še izpregovoriti bi ne bili smeli s teboj. Kar naprej bi bili šli. Midva rajši pojdiva, pa bova molila, da pridejo ata kmalu domov. Pojdi, greva k Mariji!«

Tončku brž odleže. Tako dobra namestnica mamina je Rezika.

Veliko ima res opraviti, kadar ostane sama doma, mama pa gredo v mesto po podporo ali pa na polje. Angel varih pa zapisuje vsa njena dobra dela v zlato knjigo in jih nosi k Bogu. Plačilo njeno bo enkrat pri Bogu veliko, če bo ostala vedno tako postrežljiva in usmiljena.

Dr. A. Pavlica:

Sirota Jerica.

Jta nesrečna leta svetovne vojske, koliko gorja so rodila po naših družinah! Koliko očetov in mater, koliko vdov in sirot je že plakalo v tem času za svojimi dragimi, ki so na bojnem polju umrli za domovino!

Toda, kakor pravimo, da ni sreče brez nesreče, pravtako smemo tudi reči, da je ni nesreče brez sreče. To je okusila v tem strašnem času v polni meri sirota Jerica.

Dekliški zavod, ne daleč od italijanske meje, so bile oblasti že precej izpraznile. V zavodu so ostale le častite sestre in pa nekaj ubogih deklic, ki jih niso mogli poslati nikamor. Med njimi je bila tudi sirota Jerica. Prišla je v zavod šele v zadnjem času, le nekaj tednov pred napovedjo strašne vojske z Italijo. Štela je ta deklica šele šest let, pa ni imela več ne očeta, ne matere. V zavod jo je privedla njena teta, ki je prevzela skrb zanjo, ko so jej pomrli starši. Jerica je imela še enega brata in eno sestro. Brat je bil v gimnazijskih šolah, sestra je bila pa zaposlena v prodajalni. Družina je živela vsled očetove nesreče v največjem uboštvu. Oče je bil svoj čas učitelj, a je izgubil službo ter iskal potem od pisarne do pisarne, da bi si kaj prislužil. V zadnjem času pa ni imel prav nobenega zaslužka; moral je celo beračiti. Živela je potem družina od tega, kar je starejša hčerka zaslužila v prodajalni, dočim je moral njen brat obedovati v nekem samostanu. Dokler je živela še mati, je bila družina za največjo silo že oskrbljena, toda pet mesecev pred očetovo smrtjo je mati nenadoma preminula, in od takrat je bilo v tej družinici pravo gorje. Oče je začel bolehati in je končal svoje življenje v javni bolnici. Tako je prišla Jerica na prošnjo in po skrbi svoje dobre tete v zavod.

Jerica je bila molčeča deklica. Bila je prav v tisti starosti, da je bilo njeno gorje le na lahno razlito po njenem okroglem in rdečem obrazku. Brez dvojbe so radi nje nesreče bolj žalovali njeni predstojniki ko pa ona. Ko so odšle druge deklice iz zavoda v šolo, je Jerica sedela na vrtu sama po cele ure. Vsaka majhna igračka ji je bila dovolj, da se je ž njo premotila celo predpoldne.

»Kako je, Jerica?« jo je večkrat vprašala častita sestra prednica. Jerica je le povesila glavo in odgovorila: »Dobro!« Videlo se ji je pa v očeh, da se je vendar-le nekoliko zavedala nesreče, ki jo je zadela. Tiha otožnost je legla na to malo srcece. Drugim deklicam je večkrat rekla, da je »učiteljica«. Hotela je pač reči, da je bil njen oče učitelj. Predstojnicam in starejšim gojenkam se je radi tega še bolj smilila. Ljubile so jo pač in milovale prav iskreno. V domači cerkvi je sklepala ročice prsrčno k molitvi, kakor bi prosila milosti za velike pregrehe. Pri šmarnicah je tako zvesto poslušala, kakor da je med vsemi najbolj potrebovala pouka in tolažbe. Njena sestra ji je prinesla včasih igračic ali sladčic, pa Jerica je vse dobrovoljno delila s svojimi malimi tovarišicami, ki so bile v zavodu. Zlasti rada z malo Emico, ki je bila le toliko starejša, da je hodila že v šolo. Naj-

rajsi je bila Jerica z Emico, ki je navadno glasno skakljala okolu nje in se smejala, čeprav je bila Jerica mirna in molčeča.

Toda mala Jerica je bila namenjena po božji previdnosti še na druga pota. Le malo časa so jo imeli v zavodu. Še istega meseca, dne 30. maja, na praznik presvete Trojice, se je naselila na vrtu zavoda baterija težkih havbic. Topove so postavili vojaki v potok, koder se je nekdam pretakala skozi vrt studenčna voda, a sedaj je bil potok popolnoma suh. Bateriji je poveljeval stotnik V., vrl Čeh, že nekoliko priletan mož. Tako se je zavod izpremenil v trdnjavo. Iz nje bi bili streljali, ko bi se bil priril Italijan v bližino. Zastonj so bile mnoge prošnje, naj bi vojaki nikar ne postavljali topov v zavod. Utegnili bi jih Italijani zapaziti in zavod uničiti. Zastonj je bilo sklicevanje na otroke, ki so bili še v zavodu, življenje pa negotovo. Na vse prigovarjanje so poveljniki odgovarjali: »Tu je izvrstno skrivališče.« Vojaška oblast pozna le en ozir: zmagó nad sovražnikom v vseh okoliščinah!

Častniki in vojaki so dobili v že skoraj izpraznjenem zavodu stanovanje. Med vojaki sta bila kar dva samostanska kuharja. Kuhala sta za častnike. Že prvi dan je častita prednica predstavila stotniku V. vse deklice, ki so bile še v zavodu. A kakšno presenečenje! Stotnik V. je začel kar na glas vpiti in jokati, ko je zagledal malo Jerico. Tekel je k nji, vzal jo v naročje, jo začel poljubovati in govoril: »To je moja hčerka Anica! Odkod pa ste dobili to deklico? O moja ljuba, ljuba Anica, kako ti je kaj?« Vsi navzoči, častniki in sestre, so bili ginjeni ob tem prizoru do solz. Sestra prednica je povedala, kdo je ta deklica in kako da je prišla v zavod. Stotnik pa je začel pripovedovati o svoji ljubi hčerki Anici, ki mu jo je Bog prerano vzal in ki je bila do pičice podobna Jerici.

»Anica, ali me pač poznaš?« — Tako je stotnik nagovarjal milovaje deklico. Jerica pa je le povešala po navadi glavo in ga pogledovala po strani. »Ti si moja hčerka,« je govoril dalje stotnik, »in jaz sem tvoj papa.« — Jerica je pogledala sramežljivo častite sestre in tovarišice. »Vidiš,« ji reče prednica, »dobila si spet svojega papa. Ali si sedaj zadovoljna? Ali si vesela?« Jerica se je malo nasmehljala. Stotnik je bil ves iz sebe. V njegovem srcu se je obnovila vsa žalost, ki jo je občutil ob smrti svoje drage in edine hčerke Anice. Hkrati pa se je jokal od veselja, ko je motril zdaj mili obrazek male Jerice, v kateri je gledal svojo ljubo, nepozabno Anico.

Stotnikova hčerka Anica je umrla vsled vnetja v grlu eno leto pred vojsko z Italijo. Pokopana je bila na pokopališču v Pragi. Ondi je bilo stalno bivališče stotnika V. in njegove soproge Ane. Ker je bila Anica ljubezniv otrok in hkrati edina hčerka, je bila njena smrt za starše hud udarec. Gospa Ana je čutila v svojem srcu bridko izgubo zlate Anice še bolj kot njen sprog. Na noben način je ni bilo mogoče utolažiti. Vsak teden je obiskala Aničin grob in pretakala gorke solze po dobrem otroku. Lahko si mislimo, kako je bila zdaj iznenadena, ko je dobila nekega dne od soproga pismo, da Anica še živi, in sicer v malem dekliskem zavodu,

ki ni daleč od italijanske meje. Ko je gospa prebrala pismo, se je razjokala. V pismu je bilo povedano, da se Anica sedaj imenuje Jerica, da govori bratski slovenski jezik in da je prav lepo vzrastla, odkar je ni več videl.

Pismo je bilo gospe Ani nerazumljiva uganka. Prebrala ga je večkrat, a ga vselej jokaje odložila. »O moja ljuba, ljuba Anica, kako bi te jaz srčno ljubila, skrbno vzgajala in se zate žrtvovala, ki bi te spet dobila,« — tako je vzdihovala. Še tisti dan je šla na grob in na grobu jokaje prebirala pisemce in ga močila s solzami.

Medtem je ukrenil stotnik V. vse potrebno, da si je od tete zagotovil malo Jerico. Bil je ž njo kot poživljen. Nakupil ji je igračic in lepo obleko, da ni bila več sirotica, ampak lična gospica.

»Srečna Jerica, srečna Jerica!« tako so venomer ponavljale njene mlade tovarišice. Njena sreča je oživila cel zavod. Častite sestre so smatrale to kot poseben blagoslov, ki ga je razlil Bog nad zavod, gojenke pa kot lepo odlikovanje. Ko so šle na izprehod, so imele lično Jerico v svoji sredi. Jerica je stopala počasi. Na nogah je imela svetle čeveljčke, na glavi lep klobuček, na sebi krasno obleko. Ljudje, ki so srečavali to družbico, so blagrovale malo Jerico, govoreč: »Srečna Jerica! Blagor ji!«

A le malo časa je Jerica razveseljevala zavod. Stotnik V. je pisal takoj, ki si je zagotovil od tete malo Jerico, svoji žalujoči soprogi Ani, naj pride k njemu na obisk, da hkrati povede domov mило Anico, ki še živi in že težko čaka, da bi videla spet svojo drago mamico, ki jo je tako srčno ljubila.

Lahko si mislimo, kako je spet to pismo iznenadilo gospo Ano. Začela je slutiti, da se je ljubemu soprogu kaj pripetilo na umu ali morda celo zmešalo. Zato se je nemudoma odpravila na pot.

Dne 1. avgusta so pričakovali v zavodu gospejin prihod. Gospod stotnik je šel k sprejemu na postajo. Sestra prednica je oblekla vse otroke praznično in jih razvrstila ob vhodu. Čedno je bila oblečena zlasti mala Jerica. Kmalu je pridrdrala lepa kočija pred zavod. Ko stopita iz nje gospod stotnik in njegova soproga, reče stotnik: »Tu živi naša ljuba Anica, ki že težko pričakuje svoje ljube mamice!« Gospa Ana poda roko sestri prednici in začne motriti otroke. Njeno mokro oko se brž ustavi na Jerici. »Oh, saj je to moja ljuba Anica,« zavpije na ves glas, teče k nji ter jo srčno objame. Začne potem na ves glas jokati, da jo mora tolažiti stotnik in častite sestre. Ker začne tudi mala Jerica jokati, udarijo za njo pa še vse druge gojenke. »Ali si ti res moja ljuba hčerka Anica?« vpraša gospa Ana, dvignivši Jerico v naročje. »Povej mi, kako ti je kaj? Kako si prišla sèm?« Sestra prednica začne pripovedovati, kdo da je ta deklica, in kako da jo je privedla njena teta v zavod. Gospa Ana pritiska ves čas Jerico k sebi in jo poljublja. »Vidiš, Jerica,« pravi sestra prednica, »dobila si spet svojo ljubo mamico. Ali si vesela zdaj? Ali pojdeš ž njo?« Jerica odgovori jokaje: »Dà, pojdem.«

Kdo popiše srčno veselje gospe Ane in gospoda stotnika! Vsa srečna

sta bila, da sta spet dobila hčerko Anico. Gospa Ana je ostala še dva dni v zavodu. Vsak dan je goreče molila z Jerico v domači cerkvi in se zahvaljevala Bogu za veliko tolažbo, ki jo je dobila v tem otroku. Jerica je morala biti vedno ž njo. Gospa Ana je bila res verna in je zaslužila s svojim brezmadežnim življenjem in s svojo dobrotelostjo, da jo je Bog na tako izreden način potolažil s tem otrokom. Tudi gospod stotnik je bil dober soprog in podložnim vojakom ljubezniv predstojnik. Vojaki, sami vrli Čehi, so oba zelo hvalili. Tako pomaga ljubi Bog dobrim ljudem tudi v takih težavah, ko mislimo, da je vsaka pomoč nemogoča.

Le prehitro je napočil Jerici čas ločitve. Že po dveh dneh se je odpravila gospa Ana z Jerico v zlato Prago. Jerica je vzela s seboj le najlepšo obleko, ki jo je bil kupil gospod stotnik. Vso drugo obleko je darovala svoji ljubi mladi tovarišici Emici. Na potu proti postaji je čvrsto stopicala ob strani gospe Ane, ki jo je držala za roko. Spremljale so jo vse gojenke s častitimi sestrami vred. Prišla je bila tudi Jeričina teta, njen bratec in sestra. Ko so se poslavljali na postaji, je Jerica od veselja jokala. Ž njo so jokali tudi gojenke. Sestra prednica pa je Jerici stisnila ročico, rekoč: »Z Bogom! Srečna Jerica, srečna Jerica!« Podale so j roke tudi vse gojenke, ponavljajoč: »Z Bogom! Srečna Jerica, srečna Jerica!« Vlak je zdrknil s postaje. Gojenke so gledale mило za njim, mahajoč z robcí in kličeč: »Z Bogom! Srečna Jerica, srečna Jerica! Z Bogom!« — — — — —

Minulo je dvoje težkih let svetovne vojske. Gospod stotnik V. se je vrnil v zlato Prago k svoji soprogí Ani in k svoji ljubi hčerki Anici. V zavodu ob italijanski meji je bilo pa po starem. Italijanu se ni posrečilo prodreti. Sestra prednica je pa dobivala od časa do časa pisma iz Prage. V njej sta ji sporočala stotnik V. in njegova soproga o mali Anici, kako se razvija, kako je pridna, kako hodi že v šolo itd. Vsako pisemce je sestra prednica razložila gojenkam, ki so Jerici tudi pošiljale pozdrave in jo blagrovale: »Srečna Jerica, srečna Jerica!«

Jerica se je naučila v šoli že čitati in pisati. Prvo pisemce, ki ga je njena nežna ročica spisala, je bilo namenjeno sestri prednici v zavodu. Pisano je bilo v milem češkem jeziku in je vzbujalo v zavodu med gojenkami veliko zanimanja. Gojenke so se veselile, da so imele priložnost, čitati pisemce v češkem jeziku, zlasti pa, da so vse besede v njem razumele. Nekatero so ga prečitale tolikokrat, da so ga znale na pamet. Naj navedemo pisemce tu dobesedno. Iz njega je razvidno, kako srečna je bila Jerica.

Veledústojná sestro představená!

Dovalte, veledústojná sestro představená, že Vám piší první psaníčko ze zlaté Prahy, své nové domoviny. Z něho poznáte, kolik jsem se naučila ve škole i jak jsem spokojená.

Nejprve Vám vzdávám srdečnou chvalu, za Vaše všěchnra dobrodiní, která Jste mi prokázala i za Vaše starání, které jsta měla se

mnou v sirotčinci. Bohatě ať Vám Bůh odplatí! Oznanuji Vám, že jsem byla v neděli u prvního sv. přijímání. Při té příležitosti jsem Vás obzvláště poručila milému Ježíšku. Tu Vám posílám malý obrázek na vzpomínku prvního sv. přijímání.

Moje nová matička i můj milý tatíček starají se o mě s laskou, jak Jste se Vy starala. Každý den mám rano plno sladké kavy, v poledne i na večer také lepeho ovoce, kolik chci. Ve škole se učím mnoho lepeho a jsem všechna šťastna. O jak by byly veselé Emice, Milice i Lenice, kdyby byly se mnou. Prosim pro ně od Boha tohotěž štěstí, jako Bůh dal mně. Jak dorostu přijdu k Vám a donesu něco i Vašemu sirotčinci.

Težko očekávajíc šťastne doby, když Vám budu moci osobně vyjádřit svoji lasku pozdravuji Vá jiskrně a líbam Vám v duchu dobrotivou ruku

s najsvetší oddaností Vaše pokorná chovanka

Jerice.¹

To je bilo prvo pisemce srečne Jerice. Od takrat so pa prihajala njena pisma pogostoma v mali zavod ob italijanski meji, ki čaka sedaj, da Jerica doraste in da prinese, kakor je v svojem dobrem srcu obljubila: iz zlate Prage zlatih darov...

¹

Velečastita sestra prednica!

Dovolite, velečastita sestra prednica, da Vam pišem prvo pisemce iz zlate Prage, svoje nove domovine. Iz njeга spoznate, koliko sem se naučila v šoli in kako sem srečna.

Najprej Vam dajem srčno hvalo za vse Vaše dobrote, ki ste mi jih izkazali in za Vaše skrbi, ki ste jih imeli z menoj v zavodu. Naj Vam Bog bogato poplača! Naznanjam Vam, da sem bila v nedeljo pri prvem svetem obhajilu. Pri tej priložnosti sem priporočila zlasti Vas milemu Jezuščku. Tu Vam pošiljam malo podobico v spomin svojega prvega svetega obhajila.

Moja nova mamica in moj ljubi atej skrbita zame z ljubeznijo, kakor ste skrbeli Vi. Vsak dan imam zjutraj polno sladke kave, opoludne in zvečer pa tudi lepega sadja, kolikor ga hočem. V šoli se učim mnogo lepega in sem vsa srečna. Kako bi bile vesele Emica, Milica in Lenica, ko bi bile z menoj! Prosim zanje enake sreče, kakor jo je Bog dal meni. Ko dorastem, pridem k Vam in prinesem kaj tudi Vašemu sirotišču.

Težko pričakujoč srečne dobe, ko Vam bom mogla osebno izraziti svojo ljubezen, pozdravljam Vas iskreno in Vam poljubljam v duhu dobrotno roko.

Z največjim spoštovanjem Vam pokorna gojenka

Jerica.

Tone Rakovčan:

Moja pomlad.

Vrnile so ptičke se z južnih poljan,
pod okence so priletele,
pa drobčkane kljunčke odprle so
brž,
pa pesemco so zažgolele:

„Na potu počile smo sredi morjá,
na jámborih vitkih, visokih,
od težkega truda počile smo tam
sred válov zelenih, globokih.

A pest nas mornarjev pograbila je
in mnogim življenje končala.
Oj toži — i tvoja je lastovka tam
pod roko okrutnežev pala . . .“

Zletele so ptičke od okenca proč,
bolest mi duhá je zastrla:
brez ljubljenske — ptičke, brez
pesmic, brez nad —
pomlad mi je s ptičko umrla.

Mokriški:

O krimskem in povodnem možu.

Ko smo skakali in nabirali cvetje v poletnih dopoldnevih, smo gledali vsak dan ob enajsti uri dim pod vrhom Krima. Obstali in utihnili smo in molče smo zrlí za izgublajočim se dímom. Včasih je ta ali oni prekinil molk in del polglasno: »Krimski mož kuri! Kosilo si kuha.« — Včasih nas je obšla groza, da smo plaho zbežali domov k materam, ki so se vračale s polja kuhat južino, včasih pa smo se spustili v živ pogovor o krimskem velikanu. Koliko pojé in v kako velikih kotlih si kuha? To so bile za nas najzanimivejše stvari.

Kaj več o krimskem možu pa so nam pravili sivolasi dedje iz zapečka ob zimskih večerih. Krimski mož da je tak velikán, da naredi samo tri korake do Ljubljane. S Krima stopi na ižanski grad, odtam na Grmez sredi barja in odtam še enkrat — pa je v Ljubljani. A takih pohodov on ne dela, ker bi prestrašil vse Ljubljančane, da bi strepetali od straha. Pač bi lahko s svojo dolgo roko prasníl tega ali onega tja do Posavja, vendar ne stori tega. On ljubi mir in živi samzase v krimskih gozdovih in si kuha. Videli so ga že, pa nikomur ne stori nič žalega. Sicer pa je doma take velikosti kot bolj plečati možje. Le kadar gre v obisk k povodnemu možu pod Grmez, tedaj se izpremeni v velikana. Ob takih prilikah meri svoje široke korake.

V šešarju poleg Krima so tesali tesarji hlode. Žganje, mast in moko so imeli s sabo. Često jim je bilo vse skupaj ukradeno. Ko lakomna roka le ni odnehala, skríl se je eden tesačev v bližini, kjer so bila shranjena živila. Ni čakal dolgo, pa je segla silna roka skozi grmovje in pograbila vse v eno pest.

Tesači so ugibali, s čim bi ugnali hrusta. Vedeli so, da pije žganje posebno rad. In v misel jim je kanilo, da bi upijanili krimskega moža. In res. Na isto mesto so postavili sod žganja, pa so čakali skriti, kdaj velikan seže po njem. Kmalu prišumi skozi goščavo. S palcem in kazalcem prime sod kakor mi kupico vode in dvigne. Radovednost, kaj je v taki čudni posodi, ga premaša, da se ustavi že v prvi dolini in odmaši sod. Poduha in zaščegeta ga v nosu. Nastavi na široka usta in golca toliko časa, da izprazni sod. Nato se globoko oddahne in zaluči sod prav tja pod Grmez v Ižico, da prebije povodnemu možu stekleno streho podvodnega gradu.

Pijača je orjaka omamila. Vznak se je zleknil po dolini. Tesači so ga videli iz skrivališča, in zdaj jim je bila ugodna prilika, da ga ugonobé. Z močnimi verigami ga priklenejo za roke in noge k mogočnim deblom, češ, ako mu privežemo roke, ne bo se mogel rešiti. Ko so ga dobro povezali, so odšli domov.

Do večera je prespal velikan vso pijanost. Malo mu je še šumelo po glavi, pa vendar je poizkušal, da bi vstal. Pa nekaj ga je držalo na nogah, in ok ni mogel skrčiti k sebi. Dvigne glavo in spozna, v kaki mreži je. Pa kaj krimskemu možu! Mišice na rokah se napno, in verige odlete rožljaje. V tane, potegne desno nogo, in celo deblo se izpuli. Grozno je tresel, ko se je oproščal velikan vezi, in tesači pod gorom v deli, kdo to dela.

Ko je ugnal krimski mož tesače, da se niso več upali v Šešar, je pa imel siten opravke s svojim polbratom, povodnim možem. Ta je imel svoj stekleni grad v Ižici, blizu osamljene gorice Grmeza na barju. Tega mu je porušil krimski mož z nepremišljenim lučajem. Da takih bomb ne meče drugi kot krimski mož, to je vedel povodni mož takoj. Ko je nevoljen mašil v strehi luknjo, je stopil prav gor na sleme gradu in zaklical čez barje krimskemu možu, da naj pride drevi dol k njemu.

Zvečer je koračil krimski mož proti Grmezu. Povodni mož ga je že čakal na bregu in je takoj začel: »Glej, nič se še nisva do danes sporekla, a tvoja brezobzirnost me silí, da te povabim jutri ob solnčnem zahodu na boj. Glej, streho si mi prebil in steklene stebnike porušil. Jutri ob solnčnem zahodu pridi, poizkusila se bova v vodi.«

Smehljaje je odšel krimski mož po barju gor ob Ižici. Mislil si je: če je tako neumen, da se misli lasati, ko mu jaz nič nočem, pa naj bo! In stopil je mimo grede do čolnarja Mavca in mu naročil, naj bo jutri pred solnčnim zahodom pripravljen.

Še je žarelo solnce visoko nad Krimom, ko je že čakal čolnar Mavec v čolnu. Vedel je, koga bo vozil, zato je rajši čakal on, da ne bi godrnjal velikan. Premišljal je, kaj pomeni ta voznja, kar ga predrami iz premišljevanja sunek čolna. Mavec pogleda po čolnu in že je sedel na drugem koncu krimski mož. »Odrini, veslaj pod Grmez!« In Mavec se je uprl na veslo, da sta zdrsnila po mirni, tihi vodi.

Brodarju je prihajala na misel le brodnina, a hrust se ni menil o tem. V veliko veselje čolnarju je vendar izpregovoril krimski mož: »Na boj grem k povodnemu možu. Ako bodo prihajale na površje rdeče pene, beži; če pa boš videl bele pene, pa me počakaj.« —

Mavc je čakal. Voda je pljuskala, in bele pene so prihajale na površje. Dobro znamenje: krimski zmaguje. Še enkrat je zabobnelo v globini, in voda je zašumela, čoln se je zazibal in iz razburkane vode je prisopihal krimski mož. Hitro je planil v čoln in velel brzo veslati.

Že sta bila blizu doma, ko izpregovori velikan: »Zmagal sem ga, in to je sreča zate. Bogato brodnino dobiš na kresni večer. V sodčku je zakopana pod starim gabrom v vrtaški dolini, levo od Krima. Sam moraš iti ponjo, pa po solnčnem zahodu. Pa nikomur ne pravi ničesar.«

Dospela sta do Mavčeve bajte. Orjak je vstal in hitro stopil na suho. Mavc se je ozrl za njim, a videl je le njegovo velikansko peto, ki jo je potegnil za sabo nad vasjo.

Srečen mož bi bil danes lahko Mavc, da ni ustregel radovednosti in nadležnosti svoje žene. Povedal ji je, kje leži zakopana brodnina. Dasi ji je zabičaval, naj ne pravi tega nikomur — in še več, da bi morda sama ne šla odkopavat zaklada — vse ni nič pomagalo. Ko je neko jutro zgodaj odplul Mavc v Ljubljano, šla je žena gor v vrtaško dolino, da bi vsaj videla svoje bodoče bogastvo. Šla je in našla sod. A lakomnost jo je premagala, da ga je odkopala odvrha, da bi pogledala — pa, o joj, v sodu je bilo mesto čistega zlata le mrtvo oglje. Od silne žalosti se ji je zmešalo, in mož jo je našel mrtvo na kresni večer, ko je sam šel po zaklad. Naslonjena je bila čez sod in v pesti je tiščala črno oglje.

Modrost v pregovorih doma- čih in tujih.

Krpa.

Krpa mora biti večji kot luknja.
Krpa je boljši kot luknja.
Krpa ni sramotna, a luknja je.
Krpa grad drži.
Krpati je lažje kot trgati.
Drugim krpa, sam bos hodi.
Krpelj in trpež pol sveta držita.

Rek: Za krpo biti.

Krst.

Kar je krsta, na vse pride vrsta.

Reka: Živ krst ne zmore tega.
Ni božjega krsta tukaj.

Krsta.

Krsta je sestra zibelki.
Krsta je človeka zadnja obleka.
Eden naredi krsto, drugega položé-
vanjo.
Kaj mi draga krsta, če sem mrtev?
Reka: Sam si je krsto naročil.
Za krsto zrel.

Krt.

Krtove dežele se nobeden ne ubrani.
En krt podorje celo polje.
Česar krt ne vidi, to ovoha.

Za krta ni treba plotu okoli vrta.
Kako krt rije, se vidi zgoraj.
Kaj koristi krtu solčna luč?
Mar so krtu zvezde!
Krta ne lovi orel.

Reki: Boji se dneva kakor krt.
Je nedostopen kakor krt.
Krta napraviti za vrtnarja.
V krtovo deželo iti.

Drobiž.

Največji hleb sira. Sedaj, ko vsega tako manjka, bo marsikoga zanimala vest o velikanskem hlebu sira, ki so ga poslali nekoč iz Kanade na Angleško. Okroginokrog je meril šest metrov, tehtal je pa 3600 kilogramov. Če vzamemo en kilogram sira za 10 kron, je bil torej vreden 36.000 kron; če pa po sedanjih cenah 20 kron, je bil pa vreden 72.000 kron.

»Domoljub.«

Kako daleč je do nepremičnic. Pogled na nebo nam kaže par zvezd, ki se premikajo, in silno veliko drugih zvezd, ki se nič ne premikajo. Te imenujemo nepremičnice. Kako daleč so od nas? Če bi se mogli vsesti na brzovlak, ki napravi na uro 100 kilometrov, in bi za vsako uro vožnje plačali eno krono, bi do najbližje zvezde plačali 44 milijard kron in bi se vkljub izredni hitrosti vozili skoro 50 milijonov let. To so številke, ki si jih ne moremo predstavljati.

»Domoljub.«

Največje mesto na svetu po najnovejši štetvi ni več London, ampak Newyork. Seveda je razloček med obema le majhen: Newyork šteje s predmestji 7.300.000 prebivalcev, London pa s predmestji 7.250.000. Ker pa Newyork hitreje raste kot London, bo razlika med obema kmalu večja. — Mesta, ki imajo več kot dva milijona prebivalcev, so po velikosti naslednja: Pariz, Berlin, Chicago, Petrograd, Tokio, Dunaj.

L. Z.

Kratkočasnice.

Stric Milančku, ki jaha na njegovem kolenu: »Ja, Milanček, kako ti je kaj

všeč jahanje na mojem kolenu?« — Milanček: »O, striček, prav zelo! Pa včeraj je bilo še lepše, ko sem jahal pravega osla.«

*

Žejnega popotnika vpraša viničar: »Ali ste kaj radi žejni?« — »O, zelo rad, prav zelo rad!« — »No, potem vam pa ni treba dajati piti, če ste radi žejni.«

*

Učitelj: »Kdo izmed vas, ki ste z dežele, je kaj posebnega opazil med počitnicami?« — Metka Kodrič (pomoli roko): »Jaz sem opazila, da nesó črne kure bela jajca; bele kure pa nikoli črnih.«

*

Agent: »Gospod poslanec je držal imeniten govor!« — Kmet: »Dovolj slab je bil, če ga je moral držati!«

Slovstvo.

Sisto e Sesto. Povest iz Abrucev. Spisal Henrik Federer. Poslovenil Franc Poljanec. 1917. Založila Katoliška bukvarna v Ljubljani. Tiskala Katoliška tiskarna. Cena 2 K 60 vin. — Sisto je »železni mož« papež Sikst V., ki odločno preganja abruške tolovaje; Sesto je pa njegov nesrečni polbrat, brigant bolj po nasilstvu in skopuštvo grofovskih tlačiteljev kot iz lastne propalosti. Pretresljiva povest bo bolj za odrastlo mladino. Slog pripovedi bi moral biti boljši. Glagol je nenavadno daleč pomaknjen na konec. Ne pišemo »eden pred drugim« (62), tudi ne: z moke (58), s sočivja (72) i. t. d.

Šotor miru. Idila. Silvin Sardenko. 1918. Založila Katoliška bukvarna. Tiskala Katoliška tiskarna. Cena 3 K 60 v. Zbirka ljubeznivih pesmi o pastirju Pashalu Bajlonu, kako ga je klical Bog preko sladkosti in bridkosti v samostansko tihoto pred Najsvetejše. Godnejši mladini bo pesnitev izreden užitek. Zahvaljujemo se pesniku zanjo. Vsem odrastlim, ki jo bodo bolj umevali, bo za nekaj ur čitanja in premišljevanja ljub šotor miru.

J. E. B. **Besedna uganika.**

a	a	a	a	a	a	b
	a	a	a	a	a	
	a	č	č	č	i	
	i	i	i	i	i	
c	j	k	k	n	n	d
e	n	n	n	n	n	f
	o	o	o	o	o	
	p	p	p	p	p	
	p	r	r	r	r	
g	t	t	t	z	ž	h

Iz teh črk sestavite sledeče besede:

1. narediš, kadar se prestopiš,
2. tuja ptica,
3. trg na Gorenjskem,
4. frankovski kralj,

5. risarsko orodje,
6. del sveta,
7. tuja rastlina,
8. prerok ob času kralja Davida,
9. huda kazen za človeški rod,
10. japonski otok.

Poševno brane črke od a—d in f—g dadó vam dobro znano ime. Isto ime dobite od b—c in e—h.

Razpis nagrade.

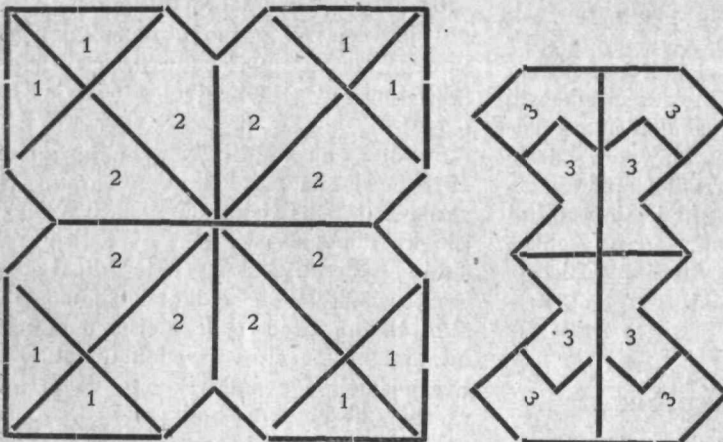
Dobra roka nam je podarila 80 kron v prospeh mladinskemu slovstvu. Razpisujemo ta znesek kot nagrado za dobro, izvirno mladinsko dramatično igro, ker smo v te vrste slovstvu še revni. Poleg nagrade prejme pisatelj še tudi običajni honorar. Nagrado prisodi uredništvo in upravnništvo Vrtca. Rokopisi naj se pošljejo na uredništvo Vrtca, pošta Radomlje, do 1. julija t. l.

J. E. B.

Rebus.

A. S.

Naloga.

Napravite si iz papirja taki-le podobí — znabíti malo večje oblike — izrežite posamezne, s številkami zaznamovane dele in jih poizkušajte sestaviti v dva četverkotnika (kvadrata). — Kako boste te dele sestavili?

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki.)